

Автор Анатолій Сухобрус
A.Suhobrus@ukr.net
 Тел. 0978976395

Гетьман Мазепа

Драма на 2 дії

Дійові особи

МАЗЕПА Іван Степанович – Війська Запорізького обох сторін Дніпра Гетьман.

МОТРЯ Кочубей – його хресниця та кохана, 16 – 17, 25 років.

КОЧУБЕЙ Василь Леотійович – генеральний суддя Війська Запорізького.

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА Кочубей – дружина Кочубея, мати Мотрі.

КАРЛ-ХІІ – король Швеції.

НАБОКА – козацький полковник.

КОЗІЙ – козацький полковник.

ІСКРА – полтавський полковник, спільник Кочубея.

АННЕНКОВ – полковник, посланець царя Петра 1 у гетьманській столиці Батурині.

ШАФІРОВ – барон, таємний радник Петра 1.

СІКОРСЬКИЙ – управитель маєтку Мазепи у Батурині.

СКОРІНСЬКИЙ – управитель маєтку Кочубея у Батурині.

ОНУФРІЙ – панотець, настоятель собору Живоначальної Трійці у Батурині.

КАРПО – джура Мазепи.

ДОМКА – ключниця у маєтку Кочубея.

ЛУКА – слуга у маєтку Кочубея.

ПРІСЬКА – служниця Мотрі.

ПАНАС – конюх на стайні Кочубея.

ШВЕДСЬКИЙ ОФІЦЕР – учасник Полтавської битви.

КОЗАКИ, ШВЕДСЬКІ СОЛДАТИ – учасники Полтавської битви.

МІСТЯНИ Батурина – козаки, ремісники, священники, німецькі торговці.

ЛАКЕЙ – у маєтку Кочубея.

СЛУГИ – у маєтках Мазепи, Кочубея.

КАТ – на страті Кочубея, Іскри.

ПОМІЧНИКИ Ката.

СЛУЖНИКИ панотця Онуфрія.

ОХОРОНА тюрми.

АВТОР – сповіщає передісторію подій.

Місце дії: столиця гетьманської України Батурич 1704 – 1705 роки; 1709 рік – поле битви під Полтавою.

ДІЯ ПЕРША

Картина 1

Батурич. Палац гетьмана Мазепи. Велика зала – на стінах ікони, картини, дорогі меблі, старовинні статуї. У залі нікого.

З темряви з'являється козак: зачіска "оселедець" на голові, довгі козацькі вуса. Козацьке вбрання. Молодий – років до тридцяти. Це Карпо – джура гетьмана Мазепи.

КАРПО.

Шановне панство! Я – Карпо,
 Джура Величного Мазепи,
 Що Війська Запорізького
 Обох сторін Дніпра Гетьман!
 Джура – це зброносець, учень та служник,
 Товариш та довірена особа
 Старшин поважних у козацьких куренях.
 Мені вже тридцять років!
 З них шістнадцять
 Іван Степанович Мазепа мій Гетьман,
 Та я служу йому і вчуся в нього
 Шляхетності та мудрої відваги,
 Та відданості неньці Україні.
 Над світом вісімнадцяте сторіччя!
 Та тисяча сімсот четвертий рік
 Гримить над кручами, лісами та степами...
 Та тільки Богу і Мазепі також,
 Відомо, що надалі буде з нами.

Де тільки я не був з моїм Гетьманом:
 В Туреччині, у Франції та Англії,
 У Ханстві Кримському, у Персії та Польщі,
 У Швеції, Італії та Бельгії,
 Московії, Німеччині, та й ще десь...
 Навчився там читати, розмовляти,
 Та й ще писати мовами чужими,
 Бо Гетьман мій Величний має справи
 По війську, дипломатії, торгівлі

По тій Європі, що тепер я знаю
 Мабуть що краще, ніж свої п'ять пальців!
 А хто доставить Гетьманське послання
 Нагальне та таємне за кордон!?
 Джура Карпо, не інший хто, звичайно!
 Бо я Карпо! – знавець чужинських мов!
 Ой, добре у Європах веселиться...
 Та в Україні, безперечно, краще!

В Батурині, де Гетьманська столиця,
 Спіткав Мазепа щастя!
 Чи нещастя?
 До болю, до нестями закохався
 Поважний Гетьман у дівчину юну,
 Хрещеницю свою та доню
 Судді козацького і кума Кочубея.
 Розумна, гостра на язик, швидка думками
 Красуня Мотря встоять не змогла,
 Та покохала щиро і безмежно,
 Як покохав її досвідчений в амурних справах
 Діяч державний, дипломат тонкий,
 Поет чудовий, музикант та мрійник...
 Як то було?
 Що стало з ними?

Джура Карпо зникає у темряві.

Картина 2

У залу заходить Мазепа. Дороге, шите золотом гетьманське вбрання, на лівому боці шабля, погляд суворий, довгі козацькі вуса, пишна вдарена сивиною зачіска. Середнього зросту, худорлявий, стрімкий. Збуджено ходить по залі, димить люлькою, неухважно роздивляється картини на стінах.

МАЗЕПА. *(підходить до ікони Матері Божої з немовлям Ісусом Хрестом на руках, пильно дивиться, хреститься, смиренно вклоняється)*

Хто я такий? Старий Гетьман...
 Хрещений батько юної красуні,
 Та бачу в ній не доню, а кохану,
 Що віддається пристрасно мені
 У моїх думках та у снах моїх.
 Не знаю що робити, та не можу

Забути очі чорні та бездонні,
 І брови, наче ластівки крило,
 І вроду неземну, що полонила...

Підтоптаний розвагами козак,
 Та спокушає квітоньку весняну,
 Що тільки-но ступає у життя!?
 Це я – розбещений і хтивий дідуган...
 Чого тобі, безумцю сивий, треба,
 Чом кров твоя, як молода кипить?
 О, Божа Матір, поможи мені!
 Кохаю я безмежно, до нестями
 Коралові вуста, серденько світле,
 І коси, як бурхливі хвилі моря.
 Кохання моє пізне – моє горе,
 Останнє щастя перед судним днем...

У залу входить джура Карпо, у козацьких синіх шароварах, вишиванці, з зачіскою «оселедець» на голові, вклоняється.

КАРПО. Вам лист принесли, милостивий пане!

МАЗЕПА. Від кого лист, та хто його приніс?

КАРПО. Від Кочубеїв лист принесла служка. *(віддає листа гетьману, обертається, йде)*

МАЗЕПА. *(розгортає листа, пригортає до серця)*

Листа прислала дівчинка моя,

Моє єдине щастя, моя втіха!

О, моя радість, нещодавно

Твої біленькі ручки

Тримали аркуш цей,

Татарські оченята чорні

Дивилися на нього дивно,

Й слова кохання довіряли щиро.

(читає листа вголос)

"Ясновельможний пане мій,

Володарю моїх і розуму, і серця,

Що сумом вкриті, начебто чорниці

У темній келії. Без Вас мені

Не сяє сонце, зореньки не світять,

Й думки мої крізь ніч летять до Вас.

Як хочу я до Вас в обійми впасти,

З'єднатися із Вашими вустами,

Віддатись Вам,

Та Вашою зостатись навіки!"

(стає на коліна перед образом Матері Божої, молиться)
 Матір Божа, свята заступниця,
 Врятуй та збережи мою кохану дівчинку Мотрю!
 Дай мені й Мотрі сил
 Витримати усі випробування
 Та з'єднатися навіки...
(тричі творить Божий хрест, підіймається з колін, дзвонить у дзвін)

Заходить Карпо

КАРПО. До Ваших послуг, милостивий пане! *(вклоняється)*
 МАЗЕПА. *(перечитує листа коханої, складає, кладе під жупан до серця)*

Поклич Сікорського, козаче, хутко!
 Хай управитель всі діла покине
 Та з'явиться до мене якнайшвидше.

КАРПО. Так, пане світлий мій, біжу до нього! *(вклоняється, швидко йде)*

МАЗЕПА. *(сідає за великий письмовий стіл, кладе перед собою аркуш паперу, бере заточене гусяче перо, умокає у мармуровий чорнильний прибор, пише, потім читає уголос)*

Матрононько моя, серденько моє любе,
 Кохана моя, ластівко небесна,
 Поклін я віддаю смиренно Вам!
 З поклоном посилаю Вам гостинця:
 Обручик діамантовий та книжку,
 Що розум Ваш допитливий улестить.
 Прошу оте із вдячністю прийняти,
 Кохане палко Сонечко моє!
 Прийняв я рішення, коштовна моя любко,
 Якого прагнемо жадано ми обоє:
 Впадемо на коліна ми невдовзі
 Перед батьків твоїх достойних та шляхетних,
 Щоб на вінчання нас благословили
 Перед величним Господом небесним
 Та Божими смиренними рабами.
 То ж взавтра вже, вечірньої години,
 У світлому палаці Кочубеїв
 Ми станемо щасливі назавжди!
 До часу сповіщати ми не будьмо
 Те дійство, що навік з'єднає нас...
 Вуста кораловії Ваші я цілую,

Та ручки білі, та всі членики тільця
 Твого святого та прекраснішого в світі!
 Бажаю у очах твоїх горіти,
 Коли на Небо призове Господь!

Картина 3

Таж зала

Заходить Сікорський.

СІКОРСЬКИЙ. *(вклоняється)* Вітаю красно, Гетьмане
 величний! До Ваших послуг Ваш слуга смиренний!
 МАЗЕПА. *(вказує Сікорському на крісло, той сідає)*
 Шляхетний управителю, до вас
 Сьогодні справу маю я нагальну...
 СІКОРСЬКИЙ.
 Уважно слухаю, Гетьмане світлий,
 Та радо накази всі я виконаю Ваші!
 МАЗЕПА. *(встає, підходить до управителя)*
 Візьмете, управителю, карету,
 Що золотом та сріблом убрана,
 Та вершників козачій супровід,
 Та їдьте у Батуринський Собор,
 Де настоятелем отець Онуфрій.
 Вклоняйтеся йому та запросіть
 До Гетьмана у справі невідкладній.
 Як дасть отець Онуфрій згоду, то
 Доставите його до мене з почтом.
 СІКОРСЬКИЙ. Все виконаю, пане, точно! *(вклоняється, йде)*
 МАЗЕПА. *(стрімко ходить залом, палить козацьку люльку)*
 Щедротами Онуфрія улещу,
 Пожертви збільшу на Святий Собор,
 Якщо хрещеним батьком я не буду
 Коханої Матроночки моєї!
 Коли позбавлюся цього звання,
 То до вінчання вже не буде перешкод!
 Задля коханої позбутися клейнод
 Гетьманських здатен без вагання я!

Дзвонить у дзвін, заходить Карпо.

КАРПО. *(вклоняється)* До Ваших послуг, гетьмане величний!
 МАЗЕПА. Карпо, люб'язний, підійди до мене.

КАРПО. (*підходить до столу, вклоняється*)

Я весь увага, пане світлий мій!

МАЗЕПА. (*складає листа, кладе у пакета*)

До Кочубеїв у палац біжи мерщій!

Та передай послання це служниці Прісці,

Що пані молодій Матроні служить.

Зроби, щоби ніхто не бачив цього дійства.

Та зачекай, доки служниця

У відповідь не принесе листа.

То йди, та не барись, бо справа ця нагальна! (*дає Карпові золотий*)

КАРПО. (*вклоняється*) Вже йду, та все зроблю, мій щедрий пане! (*обертається навкруги, йде*)

МАЗЕПА. (*ходить залю, палить люльку*)

Дай Боже, щоб усе збулося, як замислив

Слуга смиренний твій, охоплений коханням

До Божого творіння неземного,

Що дивними очима полонила

Безсмертну душу й серце козака.

Володарю Небесний, не суди:

Хрещений батько я коханої моєї

Зніми, Величний, той обов'язок із мене,

Дозволь вінчатися з коханою навіки.

Картина 4

Та ж зала

Двері відчиняються, у залу заходять Сікорський та отець Онуфрій.

СІКОРСЬКИЙ. (*вклоняється*)

Мій пане, виконав завдання

Слуга Ваш вірний. Панотець Онуфрій

До Вашого палацу завітав,

Як ви того бажали.

МАЗЕПА.

Ви заслужили, управителю, похвалу,

Та нагорода, неодмінно, буде вам!

Сікорський вклоняється, йде, Мазепа підходить до отця Онуфрія, цілує йому руку. Панотець благословляє гетьмана.

ОНУФРІЙ. (*тричі хрестить Мазену*)

Хай буде Божий храм у вашій хаті!
Лунають щирі молитви за Бога – нашого Отця,
За сина Божого – Христа, та Божу Матір!

МАЗЕПА. *(цілує руку панотцю)*
Насмілюсь, Отче, запросити Вас
Зі мною розділити трапезу обідню,
Що скромні страви та церковні вина... *(дзвонить)*

*У залу заходять слуги у лівреях із стравами та напоями,
розставляють на столі. Завмирають в очікуванні наказів.*

ОНУФРІЙ. *(хрестить стола із стравами)*
То є святе, то добре, сину! *(присаджується до столу)*

МАЗЕПА. *(слугам)* Ідіть усі, мерщій! *(ті швидко йдуть,
Гетьман наливає у келих французького вина, подає панотцю, сідає
коло нього, наливає собі)*

ОНУФРІЙ. Подякуємо Володаря небесного, Бога Великого,
Бога Кріпкого за хліб наш насущний, за вино цілюще! Вип'ємо,
сину мій! *(п'ють)* Та повторимо, та й не однократно! *(п'ють,
закусують кілька разів)*

МАЗЕПА. Святий отче, насмілюся сказати Вам, що маю
твердий намір зробити пожертву на покращання життя братів-
ченців нашого Батуринського собору Живоначальної Трійці.

ОНУФРІЙ. *(творить Божий Хрест)*
То діло Боже і святе,
Тож вип'ємо за діло те!

МАЗЕПА. *(наповнює келихи вином, п'ють, виймає з кишені
жупану значну шкіряну торбинку з золотом)*
Ось гроші, отче, для братів-ченців,
Що моляться за наші душі грішні,
Та шлях до Бога вказують в п'їтьмі.

ОНУФРІЙ. *(наколює на ніж великий шматок смаженого
м'яса)*
То Боже діло, сину вдячний мій!
Живоначальна Трійця нагородить
Твої зусилля праведні усі! *(ховає золото у кишеню сутани)*

МАЗЕПА. *(встає на коліна, вклоняється панотцю)*
Сповідатись я хочу, пане-отче!

Гріх на мені великий, не прощений,
Та все життя моє – то біль і горе...

ОНУФРІЙ. *(простягає грішнику руку)*
Гріха у світі, сину, ціле море!
Сповідуйся – нема гріха такого,
Що щире каяття не зможе зняти!

МАЗЕПА. *(виймає з кишені великий перстень з діамантом)*
О, пане-отче, опустіться до низького раба свого,
Прийміть цей скромний дар у знак пошани
До Вас , отець, та до святого сану!

ОНУФРІЙ. *(надіває перстень на пальця)*
Прийняти можна й треба оцей дар,
Бо то від серця, що до Бога лине...
То сповідайся вже, мій грішний сину!

*Гетьман нахилиється до вуха панотця, тихо говорить.
Онуфрій, поглядаючи на пляшки з вином, слухає.*

МАЗЕПА. Все, пане-отче! *(стривожено дивиться на панотця)*

ОНУФРІЙ.
Непросте діло, сину мій, важке...
Хрещений батько – це священна ноша,
Хрещена донька – це господня донька,
Передає тобі від Бога самого!
Хрещеницю та взяти за дружину –
Гріх смертний та прокляття на віки!

МАЗЕПА. *(встає, йде до шафи, виймає золотий, вкритий коштовними каменями хрест на золотому ґанку, вертається, надіває хрест на вию панотця)*

Прийміть великодушно, пане-отче, *(шепоче щось на вуха Онуфрію)*

Хреста Святого, що в полоні був,
Та визволив його цією ось рукою
З Турецької неволі покірний Ваш слуга!

ОНУФРІЙ.
Так, так, мій грішний сину,
Пригадую оті хрестини!
Тоді хрещеним батьком записали в книгу

Полковника Тараса Козоріза,
 Що голову поклав в Ногайськiм степу
 Чотири роки тому.
 Гірка помилка, та нічого не поробиш...
 Така вже воля Божа!
 Тож перед Небом
 Хрещеним батьком Мотрі є полковник!
 Хороше ж то вино у вас французьке, сину! *(випиває повний
 кухоль, закусує фаршированою шукою)*
 У келію вже час, та на перину! *(позіхає)*

МАЗЕПА *(дзвонить)* Карпо, де ти, ледащо!?
 КАРПО. *(заходить, вклоняється)* До Ваших послуг, пане мій
 найкращий!
 МАЗЕПА.
 Сікорському ти передай наказ від мене,
 Щоб супроводив панотця до келії його.
 З великим почтом у моїй кареті.
 КАРПО. *(вклоняється)* Так, пане мій, Величний Гетьман!
(іде)

Картина 5

*День потому. Палац генерального судді Війська Запорізького
 Кочубея, парадна зала – старовинні статуї, картини, дорогі меблі,
 золота та срібна інкрустація на стінах та стелях, великі вікна,
 люстри із свічками У залі Любов Федорівна Кочубей, Мотря
 сидять у кріслах; слуга Лука стоїть коло дверей. Вечір, за вікнами
 сутеніє.*

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(суворо до доньки)*
 То слухай, донечко моя, уважно
 Свою ганьбу та горе моє чорне,
 Яким віддячила ти матінку свою,
 Що породила й пестила тебе,
 Як квітку найчарівнішу весняну...
 Отак віддячила ти матері своїй! *(виймає з кишені згорнутий
 аркуш, розгортає, голосно читає)*
 "Вітаю палко, Гетьмане Величний,
 Мій пане, мій коханий, мій Іванку!
 Без тебе, любий, жити я не здатна..."

МОТРЯ. *(підхоплюється з крісла, збуджено)*
 Віддайте, мамо, – це моє, приватне!

Чужі листи читати – то негоже...

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(змахує з очей сльозу)*

То ти чужа мені, кохана доню!? Боже!

За що мені така твоя зневага?

Коли під серцем я своїм відчула

Твого серденька подих несміливий,

(прикриває очі хустиною, вдає, що плаче)

Із тої миті більш життя любила

Дитя своє! О горе мені, горе!

Господь Небесний, забери мене

Подалі звідси, у свої чертоги,

Бо жити в зраді цій не маю змоги!

Від неньки рідної відмовилась донька!

(підіймає очі небу, тричі творить Божий Хрест, рішуче підіймається; до слуги)

То підійди, люб'язний мій Лука!

Розповідай, слуга мій спритний,

Де бачив Пріську ту,

Та що знайшов за пазухою в неї?

Чого мовчиш? Кажи, лукавий!

ЛУКА. *(вклоняється)*

То їхав я кіньми до ставу,

Щоб напувати – дуже парко було.

Дивлюся на шлях – іде якась дівчина,

Та з нею хлоп, ще й обіймаються вони!

Підскочив ближче...

Пріська то моя та із маєтку гетьмана Карпо!

Ось з ким, зміюко, зраджує мені!

Та відшмагав я батою Карпа,

А Пріську кинув на мішки до воза.

Дивлюсь, пакет упав на землю:

То Пріська так позбавилась його.

Але мене не проведеш,

Володарка моя та добра пані!

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(кидає золотий)*

Тобі це за старання!

Та приведи сюди

Зрадливе те дівчисько!

Лука підіймає з полу монету, вклоняється, цілує господині руку.

ЛУКА. Так, пані, звісно! *(йде)*

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.

Що ж дивного, що зрадила служниця,
Коли донька на хтивого старця
Матусю рідну легко проміняла,
Готується до підлого втекти,
Та соромом сім'ю свою покрити!
Не хочу на землі цій далі жити,
Помру, щоби не бачити цього! *(вдає, що втратила
свідомість, падає на подушки, нишком слідкує за донькою)*

МОТРЯ. *(рішуче дивиться на матір)*

Не треба, мамо, вийду за нього
Хоч щоб там не було! Його кохаю
Та й буду з ним усе своє життя!
Невже Ви, матінко, ніколи не любили,
Щоб обректи мене на тугу та нещастя?

Заходить, підштовхуючи попереду себе Пріську, Лука.

ЛУКА.

Ось Пріська та, вельмишановна пані,
Привів її, як наказали Ви!

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(кидає йому монету)*

Ось золотий тобі іще,
Служник мій вправний!

ЛУКА. *(ловлячи монету на льоту)*

Служити радий Вам, велична пані!

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.

То що з тобою будемо робити,

Зрадлива Прісько?

Чи кепсько у палаці цім жилось,

Що ти до зради підлої дійшла?

ПРІСЬКА. *(падає на коліна, голосно плаче)*

Ласкава Пані, я то не зі зла!

Панянка молода *(вказує на Мотрю)*

Пакет веліли віднести Карпу,

Що служить у гетьманському палаці,

Не винна я!

(цілує господині руки)

Як що не так, пробачте, пані!

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.

Не звикла пробачати я оману! *(до Луки, вказуючи на Пріську)*

Веди цю геть, бо почала смердіти!
ЛУКА. *(задоволено посміхається)*

Так, господиня!
(тихо до Пріськи)

Не схотіла жити
Зі мною у палаці, та служити
Достойно цім шанованим панам?
До хліву підеш, до свиней пихатих,
Помиї їхні будеш там жувати!
Не допоможе цей Карпо тобі!

ПРІСЬКА. *(тихо)*
То краще до свиней у хлів піти,
Аніж з тобою у постіль лягти,
Хробак слизький!

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.
Лука, цій Прісці всипати п'ять батогів!
(дивиться на служку, та гірко плаче)
Хирлява – забагато п'ять, даси одного,
Та в поле – буряки полоти.
Геть, голото!

Слуги йдуть.

Картина 6

*Таж зала у палаці Кочубея. За вікнами чути стукіт карет;
гомін у передпокоях. Відчиняються двері, заходить лакей у лівреї,
доповідає.*

ЛАКЕЙ. *(вклоняється низко)*
До Вас прибув Гетьман Мазепа,
Велична та достойна пані!

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.
(тихо у бік)

Явився, змій поганий...
(голосно)

Запрошуйте Гетьмана!

*У залу заходять старости: двоє козацьких старшин –
полковник Набока та полковник Козій з великими хлібинами на
рушниках, гетьман Мазепа, панотець Онуфрій. Два молодих козаки
заносять скриньку з коштовностями, ставлять на стіл, беруть у*

полковників хлібини, ставлять на стіл, вклоняються господині, йдуть геть.

НАБОКА. Достаток й мир у Вашу хату, люде!

Заходить Кочубей, сідає коло дружини й доньки.

КОЗІЙ. *(розправляє довгі козацькі вуса, пригладжує на голові "оселедця")*

Добро у Вашій хаті буде!

Мисливці ми, були на полюванні,

Натрапили на слід ми олениці

Та йшли за нею до цієї хати,

(низько кланяється на усі сторони)

Щоб оленицю ту од Вас забрати,

Та обернулась олениця на дівицю,

Сподобалась козаку замашному!

Кому ж, кому ж? Отому? *(вказує на Набоку)*

Та ні – отому! *(вказує на Мазепу, той вклоняється батькам нареченої, стоїть опустивши очі долу)*

Що засоромився й стоїть, як ясень.

Подивимось на нього – хлопець-красень!

(вклоняється батькам дівчини)

Чи візьмете його собі за сина

Та вінчаного мужа до доньки? *(старости та наречений низько вклоняються батькам нареченої)*

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(штовхає Кочубея ліктем у бік, шепоче до нього)* Кажі вже, телепень...

КОЧУБЕЙ. *(поглядає на дружину)*

Мисливець Ваш, достойні старости,

Батькам цієї діви-олениці

Припав до серця – хоч куди козак!

(Мотря вдячно дивиться на батька, схиляється до його руки, цілує, дружина щосили б'є ліктем у бік)

Та є у цьому ділі засторога:

Мисливець цей, перед людьми і Богом.

Хрещеним батьком є цієї олениці,

Що обернулась на красну дівицю.

ОНУФРІЙ. *(підходить до Кочубеїв)*

Нема шановні, тої перешкоди:

Мисливець цей не є хрещеним батьком

Достоїнної цієї олениці,
Що Вашою донькою обернулась.

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(підскакує, стривожено вигукує)*
Про що він каже, що за дурість!?
Був кум Іван шістнадцять довгих років,
Гойдав хрещеницю у люльці та водив
На Богослужіння доню вправно.
Щось кажете Ви, Отче, нерозумно!
Як можна перестати бути кумом!?

ОНУФРІЙ. *(сідає до столу, наливає у келих вино, випиває, витирає бороду)*

То діло, матінко, *(хрестить її)* складне та сумне...
Щоб все згадати, причаститись треба!
(знову наливає повний келих, випиває, смакає бороду)
Оце є добре! Діло було так:
У ті часи – як наживо то бачу –
Служив дяком Варфоломій Штанько,
покійний нині майже років з десять.
У храмі, як хрестили діву цю,
(хрестить Мотрю, та цілує йому руку)
Були сутінки – то вечірній час!
Коло Мазепи-гетьмана стояв
У храмі Божому полковник Козоріз,
Що немовля *(хрестить Мотрю тричі)* до алтарю приніс,
Та потім й передав Мазепі.

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(роздратовано до панотця)*
То що ж таке, чому гетьман Мазепа
Для Мотрі вже не є хрещеним батьком?*(хреститься)*

ОНУФРІЙ. *(хрестить усе товариство)*
Чекайте, матінко, смиренно,
Поки усе по черзі розповім!
(знову причащається вином)
То дяк отой, Варфоломій Штанько,
Був геть сліпий, той записав у книгу
Полковника Тараса Козоріза,
Що Мотрі є перед людьми і Богом
Хрещеним Батьком! Той Амінь по тому!

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. Той де свята та книга, отче?

ОНУФРІЙ. То де ж вона?*(риється у кишенях ряс)* Знайшов!
(кладає на стіл старезну книгу, розгортає, читає) Ось де вона!

Кочубей, Любов Федорівна, Мотря схиляються над фоліантом.

КОЧУБЕЙ.

То дійсно так!

Покійний Козоріз, полковник славний,
Шістнадцять років кумом нашим був!

МОТРЯ. *(тихо убік)*

Великий Боже, ти мене почув!

Нема тепер цієї перешкоди

До нашого вінчання навіки!

НАБОКА. *(до Кочубея)*

Яке ж то слово вимовлять батьки,

Бо наш мисливець вправний зажурився

Та сльози на його очах бринять?

КОЧУБЕЙ.

Можливо, цей мисливець й буде зять!

Коли нема вже тої заборони

По Божому писанню, то нехай

Вирішує те діло олениця,

Що обернулась Мотрею неждано.

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(підскакує, кричить)*

Не бути цьому, мій величний пане!

Бо Мотря ще дитя, не розуміє,

Що треба їй для щастя і спокою.

Й мисливець Ваш для неї застарий,

Підтоптаний та сивий дідуган!

(тихо до чоловіка)

Зажди, одержиш й ти, тупий баран!

(виходить з-за столу, дзвонить у дзвін, з сусідньої кімнати виходить служниця з великим гарбузом, передає господині. Любов Федорівна вклоняється старостам, передає гарбуза полковнику Козію)

Оце є відповідь батьків!

По тому дякую усім!

Не смію більш затримувати Вас!

Шановний Гетьмане, як не обтяжить Вас,

Затримайтеся на хвильку до розмови!

То прощайте вже, мої панове!

*Старости та отець Онуфрій йдуть через парадні двері.
Кочубей, підтримуючи ледь живу Мотрю, йде у сусідні покої.
Мазепа очікувано дивиться на Любов Федорівну.*

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.

То будь здоровий, любий мій Іванку!
Занапастив мене, пройди світ хтивий,
То й доньку мою вирішив згубити!?
(підходить, цілує гетьмана у губи)
Оце й по всьому, гетьмане розпусний,
Не бачити тобі моєї Мотрі!

МАЗЕПА. *(відсторонюється від неї)*

Тобі я вже казав, та кажу вкотре:
Коли несли, як вітер весняний
Нас коні жваві у лісну оселю,
Де безтурботно пестились з тобою
Без клятв у спільній долі та коханні,
Була ти вже вдовою кілька років.
І хто кого там звабив – невідомо,
Бо підігріло нас тоді вино,
Що нашу кров перелюбу звело.
Та зваж, поважна господиня,
Що був я молодий тоді, гарячий,
Та щойно повернувся із походу,
То ж, звабити мене було не важко.
Попестились – майнуло в небуття...

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.

Для тебе так було! Моє життя
Наповнилось коханням незабутнім,
Опутана твоїм солодким павутинням,
Чекала я тебе і день, і ніч,
Та звабивши мене, ти без пояснень зник.

МАЗЕПА. *(сміється)*

Не зник, я кілька років був в поході
Супроти бусурманів на війні,
А Ви, як я дізнався потім,
Пішли відразу до вінця із Кочубеєм,
Дівча невинне, *(посміхається)* змучене коханням!
Ласкава пані! *(вклоняється)*

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(кричить)*

То проклят будь, ненависний гетьмане!

Не бачити тобі моєї Мотрі!
 Згубив мене – її згубить не дам,
 Забудь її навек, забудь , і годі!
 А ні – згублю тебе, бо нині
 Моє кохання ненавистю стало...
 За дівчинку мою я здатна на усе:
 Зганьблю, убивць найму,
 Щоб вкоротили віку.
 Геть звідси,
 Набундючений індику!

МАЗЕПА. *(картинно вклоняється, робить світський реверанс)*

Цей день не забуватиму довіку!
 Чи я індик, чи то пак хитрий змії,
 Вклоняюся Вам красно – звеселили
 Моє сумління сповіддю своєю,
 Та подарунком, що гарбузом зветься.
 Вклоняюсь господині, як ведеться,
 Всього найкращого, бувайте, не журіться,
 Стурбована довіку молодиця!

Сміється, вклоняється, йде.

Картина 7

Ніч того ж дня. Та ж зала у палаці Кочубея. Світять кілька свічок, ледь видно – ніч. У залу заходить Мотря – одягнена по дорожньому.

МОТРЯ. *(стоїть посеред зали)*
 Та як це осягнути? Рідна мати
 Позбавила мене благословення
 На щастя та вінчання із коханим!
 За що мені гіркі такі страждання?
 Вкажи, Величний Боже, що робити!?
*(стає на коліна перед образом Христа,
 вклоняється, творить Божий Хрест)*
 Чи то покірно долі уклонитись,
 Та в тузі доживати вік земний?
 Чи то прийняти постриг та молитись
 Довіку у святому храмі? Мамо,
 За що нівечиш ти життя мое!?
 Чи вкоротивши вік, горіти в пеклі

За смертний гріх? Не бути цьому, ні!
 Не підкорюся я жорстокій долі,
 Піду супроти рішення батьків!
 Поїду до коханого, щоб з ним
 Всі перешкоди ті перемогти!
 Та жити разом всі оті літи,
 Якими Небо нагородить нас...
(оглядається, тихо зве)

Панас!

(з темряви з'являється старий слуга)

ПАНАС. *(вклоняється)*

Я весь до Ваших послуг, Світла Пані!
 МОТРЯ.

Скажи, слуга мій вірний та старанний,
 Якого дідусем я називала,
 Коли в дитинстві золотім була,
 Чи можу звіритись тобі
 У справі потаємній та нагальній,
 Що є єдиний шлях до порятунку
 Мого життя й мого кохання?

ПАНАС.

Покійна моя донька Неоніла,
 Як чарівним були Ви немовлям,
 Вам годувальницею стала, бо сповила
 В той самий час онуку Пріську нам.
 Росли ви з нею, наче рідні сестри,
 Коло грудей моєї Неоніли...
 Шляхетна Пані, Ви – моя родина,
 По щирому служити буду Вам,
 Та волю Вашу виконаю ревно.
 Не звольте сумніватись – то напевно,
 Бо рідною давно вважаю Вас.
 МОТРЯ.

Не сумніваюсь у тобі, дідусь Панас!
 Та справа, ця таємна й небезпечна,
 То дійство супроти моїх батьків,
 Що лиху змову мають проти мене
 У намірі з коханим розлучити,
 Занапастивши все моє життя.
 Шановна щиро матінка моя
 У гніві божевільнім, невгамовним
 Бажає мою долю влаштувати,
 За нелюба віддавши віроломно.
 То хочу я, дідусю, найскоріше

До милого сховатись у маєтку!

ПАНАС.

Куди-то їхати, ласкава пані?

МОТРЯ.

До гетьмана Мазепи у палац!

(запитливо дивиться на Панаса)

Чи лячно то, дідусь Панас?

ПАНАС. Не лячно, все зроблю для Вас! *(йде)*

МОТРЯ.

То є єдиний шлях до порятунку!

Випроб багато буде та страждань,

Осуд людський, образи та зневага.

Та зломить перешкоди всі кохання

Та об'єднає душі!

Заходить Панас.

ПАНАС. Світла пані!

Коня вже вивів я за браму.

На ньому ми поїдемо удвох.

Ви по своєму підете волінню...

Хай Вам щастить, та буде з Вами Бог!

Я ж нишком в темряві до стайні повернусь.

Господь допоможе! *(хреститься)*

МОТРЯ. *(хреститься)* Їдьмо вже, дідусь!

Йдуть.

Картина 8

Півгодини потому. Ніч. Та ж зала у Палаці Кочубея. Ледь світять кілька свічок. У залу забігає Лука.

ЛУКА. *(метушиться, гукає)*

Хто є живий? Біда, біда!

Злодійство скоїлось підступне серед ночі!

Де світла пані?

З'являється пожила ключниця Домка.

ДОМКА. І чого ти хочеш?

Волаєш, наче різаний кабан,
Напився знову, батогів схотілось?

ЛУКА. *(волає)*

Поклич-но, Домко, їхню милість,
Світлішу нашу пані, бо біда,
Та й пана клич, величного суддю,
Щоб розсудив!

ДОМКА. Кажи вже до ладу,
Що трапилось, та що панам казати?

ЛУКА. *(кричить)* Підступна зрада!
Зрада, зрада, зрада!

ДОМКА.

Лука, облиш, тупий, волати!
Докладніше мені доповідай!

ЛУКА. *(замислюється, чеше лоба)*

То сталася біда ота сьогодні ...

Почулося: за стайнею собаки
Стривожено брехали серед ночі.

Пішов до стайні, протираю очі:

То дід Панас коня на шлях виводить,

Та із панянкою Матроною удвох

На сім коні у темряві зникають...

(кричить)

Зови панів!

ДОМКА. То, дурень, грає

Вчорашній хміль в твоїй макітрі,

Бо ти як чіп надвечір нализався,

Та й у хліву серед свиней валявся...

Воно й приверзлося тобі вночі?

То йдемо разом до покою Мотрі,

Щоб все дізнатися напевне!

(йдуть)

Картина 9

*Велика зала у палаці гетьмана. За вікнами ніч. По залі
знервовано ходить Мазепа, димить люлькою.*

МАЗЕПА.

То що, одержав гарбуза, павич пихатий?

То так тобі і треба, щоби знав,

Де твоє місце, пень старий. Наразі,

У незлагоді мозок сивий твій
 Із хтивими бажаннями твоїми,
 Та язиком, що плескає дурню,
 Що соромом навіки покривають
 Зажурену старечу сивину...

В залу заходить Карпо.

КАРПО. *(вклоняється)*
 Мій світлий Гетьман,
 Спокій Ваш порушив! *(вклоняється)*
 Даруйте то мені великодушно!
 Дозвольте запросити до оселі
 Чарівну, незрівняну пані, що
 До Вашого палацу завітала?
 МАЗЕПА. *(швидко йде до дверей)*
 Хто завітав? Що стало серед ночі?
(відчиняє двері)
 О небо! Що то бачать очі?
 Матрононько, моє палке кохання,
 Прийшла!?
 МОТРЯ. *(заходить у залу, пригортається до Мазепи)*
 Щоби навік лишитись з Вами!

Карпо вклоняється, йде.

Разом ділити радості й печалі,
 В коханні жити довгі ті роки,
 Поки до себе Бог не призове.
(обіймаються, цілуються, нестяться)

Картина 10

Годину потому. Зала у палаці Кочубея. Забігає Любов Федорівна, за нею Кочубей, Домка, Лука.

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(до Кочубея)*
 То ж, бийте гвалт у церкві, пан Суддя!
 Хай подзвін сповістить на весь Батурин,
(штовхає чоловіка до вихідних дверей)
 Про підлий злочин, що вчинив Мазепа
 Щодо моєї донечки Матрони,
 Нехай усі дізнаються, що він,
 Як той павук, довірливу і чисту душу

У павутиння щойно заманив!

(до Луки)

То де Панас той нечестивий?

Біжи Лука, шукай Іуду!

ЛУКА. Так, пані, зрадника здобуду! *(вклоняється, йде)*

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(до Кочубея)*

Чого стоїш, дурну макітру чешеш,

Коли донька твоя у небезпеці

У лапах нечестивого старця?

Позбавити він ладен Мотрю честі,

А може, Боже!

Навіть і життя,

Щоб віроломно злочин приховати.

На сполох бий у церкві, горе-тато!

Збирай людей, козацьку старшину.

Хутчіш! Чи голова вже не кмітує!?

Розбурхуй козаків проти Мазепи,

Веди з вогнем та зброєю до нього,

Хай люд супроти гетьмана лютує...

Тоді ти й нашу донечку врятуєш,

Та Булаву собі перебереш!

То йди вже, доблесний суддя!

КОЧУБЕЙ. *Авжеж! (йде)*

Картина 11

Чути гучний подзвін, у залу заходять старшини, козаки, містяни Батурина

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(крізь сльози до людей)*

Пробачте, люде, що збудили Вас!

Старшини славні, козаки, містяни,

Полинув серед ночі на Батурин

Церковний подзвін, сповістив про злочин,

Що гетьман проти донечки моєї,

Мотрононьки, неправедно вчинив!

Старшини, козаки, містяни Батурина разом кричать: –

– Що він зробив, отой гетьман Мазепа?

Де донечка твоя, ласкава пані!?

Жива вона, чи вбита вже гетьманом!?

З вулиці чути розголос:

– Убив Мазепа доньку Кочубея!!!

Оманою до себе заманив,
 Вчинив наругу та застрелив Мотрю!!!
 Спалить палац, повісити Мазепу!
 Нема життя від хтивого старця!
 Вогню, вогню! Йдемо карати вбивцю!
 Доколи будемо йому коритись!?

Картина 12

Десять хвилин потому. Таж зала у палаці Мазепи. З вулиці чути подзвін, що котиться по всій окрузі.

МАЗЕПА. Що трапилось? Карпо!

Заходить Карпо.

КАРПО. *(вклоняється)*

До Ваших послуг, пане!

МАЗЕПА.

По чому подзвін? Лихо, чи пожежа?

Чи може ворог зазіхнув на нашу землю?

КАРПО.

Подзвін луна з маєтку Кочубеїв.

Біжать туди старшини й козаки,

Містяни, навіть німці із крамниць...

Підняв усіх оцей нічний подзвін!

МАЗЕПА.

Іди, Карпо, в покої Анненкова

Та запроси його до мене терміново!

(Карпо йде, Мотря пригортається до Мазепи)

По тобі то, Матрононько, подзвін,

Бо матінка твоя здійснила гвалт,

Коли дізналася про зникнення твоє.

Лишатися не можна тут тобі,

Додому треба їхати негайно!

МОТРЯ. *(відсторонюється від Мазепи)*

Коханий та ласкавий мій Гетьмане,

Від себе проганяєте мене,

Коли спіткала нас болюча доля,

Та розлучити хоче нас навік?

За примху бачите моє кохання?

Та умовляти й плакати не стану!

Бо не кохали Ви мене ніколи,

Не відчували серця мого болю!

(йде від Мазети, сідає на канапу далі)
 МАЗЕПА. *(тихо у сторону)*
 То Кочубеїха вчинила гвалт нічний,
 Щоби увесь Батурин сповістити
 Що викрав гетьман донечку її,
 Та силоміць підложницею держить.
 То є підступний намір спричинити
 Суд наді мною, скинути з гетьманства,
 Щоб булаву отримав Кочубей.

Картина 13

Та ж зала у замку Мазети. Із внутрішніх дверей заходить царський полковник Анненков.

АННЕНКОВ. *(цокає шпорами)*
 Стучилось что, Иван Степаныч?
 К чему гремит такой набат?
 МАЗЕПА.
 Ось, *(вказує на Мотрю)*
 Пані Мотря заблукала
 Коли вночі сама гуляла.
 По ній, здається, то дзвонять!
(тихо до полковника)
 Ви друг мені?

АННЕНКОВ. *(цокає шпорами)* Всенепременно!

МАЗЕПА. *(тихо)*
 Полковнику, як друга прошу,
 Матрону, доньку Кочубея,
 Провести чемно до батьків:
 "Ви Мотрю стріли на дорозі,
 Саму у темряві, бо кінь
 Поніс, її на землю скинув.
 Та перелякана дівчина
 Лишилася сама-одна..."
 Так скажете батькам одверто,
 Полковник Анненков.

АННЕНКОВ. *(цокає шпорами)* Анненков-четвертый!

МАЗЕПА. *(дзвонить)* Карпо, карету!
(до Мотрі)

Шановна панночка Матроно,
 Мій друг, полковник Анненков...

АННЕНКОВ. *(гучно цокає шпорами)* Анненков-четвертый!
 МАЗЕПА.

Це точно: Анненков-четвертий
 Вас супроводить до батьків,
 Що Вас чекають нетерпляче,
 Бо ніч настала. Та, тим паче,
 Ви залишилися без коня,
 Та йшли додому навмання...

Заходить Карпо.

КАРПО. Карета подана!
 МАЗЕПА. *(подає Мотрі руку)*
 Дозвольте, панночка Матрона,
 Вас до карети провести!
 МОТРЯ.

Не варто, пане, турбуватись,
 Спокою просить Ваша старість! *(бере під руку полковника
 Анненкова)*

Мене проводить до карети
 Полковник Анненков-четвертий!

Полковник цокає шпорами, обоє йдуть.

Картина 14

*Пів години потому. Зала у палаці Кочубея. На канапі сидить
 Любов Федоріва; товпляться козаки, містяни. Заходить
 управитель маєтку Кочубея Скорінський.*

СКОРІНСЬКИЙ. *(вклоняється Любові Федорівні)*
 Прибув полковник Анненков-четвертий
 Та просить Вас прийняти невідкладно!
 ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(у сторону, стиха)*
 Що треба уночі оцьому гаду?
(гучно)
 Просіть посланця царського негайно!

Скорінський йде. Через кілька хвилин заходить Анненков.

АННЕНКОВ. *(цокає шпорами, ледь схиляє голову)*
 Приветствую Вас, госпожа, примите
 Мое почтение! Извольте извинить,
 Что прибыл к Вам без приглашенья,
 И что столь поздний мой визит!
 ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.

Вітаю Вас, полковник славний,
 Що Вас до мене привело вночі?
 Як бачите, у нас біда нагальна –
 – Батурин весь зібрався у дворі.
 Бо донечку мою...

У залу заходить Кочубей, держить за руку Мотрю.

Та ось вона! Де ти була, Матроно?
 КОЧУБЕЙ.
 Зажди, дружино, то мені відомо!
 Матрона наша на коні вночі
 У супроводі конюха Панаса
 Проїхатися містом забажала,
 Та кінь поніс, вона з нього упала.
 Наш гість нічний, полковник Анненков...

АННЄНКОВ. *(цокає шпорами, гучно)* Анненков-четвертый!

КОЧУБЕЙ. *(радісно)*
 Четвертий, точно! Тож, скажу одверто,
 Ця чесна та шанована людина,
(замислено чеше лоба)
 Людина справжня, тож іще четверта!
 Каталася Батурином в кареті,
 Та нашу Мотрю на шляху знайшла!
 Та милостиво й чемно привезла...
(знову заплутався, розгубився)
 Полковник Анненков привіз...

АННЄНКОВ. *(гучно)* Анненков-четвертый!

КОЧУБЕЙ. *(радісно)*
 Людина ця четверта
 Привезла нашу Мотрю
 У кареті!
(до людей у залі)

То все, шановне панство!

Тай потому,

Усі йдемо у спокої додому... *(люди йдуть)*

А Вам, полковник славний, ще й четвертий

Ми дякуємо щиро і одверто,

Що врятували доню нашу Мотрю!

АННЄНКОВ. *(цокає шпорами)*

Люблю спасать чего-то и кого-то,

Всегда к услугам, Анненков-четвертый!

(обертається навкруги, цокає шпорами, йде)

Картина 15

Та ж зала у палаці Кочубея. Любов Федорівна, Мотря та ключниця Домка.

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(до ключниці Домки)*

То відведи негайно пані Мотрю
На відпочинок до її покою.
Прогулянка задовгою була,
Втомилась наша пташечка до схочу.
Спокійної тобі, дитино, ночі!

(тихо до Домки)

Закрити двері щільно на засов,
Лука до ранку хай стоїть на варті.
Та повітуху приведи, та хутко!
Оглядини чеснот провести треба
Моєї доньки, що гуляла довго.
Як скінчаться оглядини, то зразу
Доповіси мені, що там наразі.
(Домка й Мотря йдуть)

Заходять Лука й дід Панас

ЛУКА. *(вклоняється господині)*

Спіймав оцього бідаря на стайні,
(підштовхує Панаса вперед)
Як той приїхав із того злодійства,
Що він вчинив із пані молодую.
Та він скавчить, якісь дурниці меле,
Мовляв, не бачив Мотрю, та й усе...
То кінь, мовляв, утік,
Та він його ловив...

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА.

Щоб він так жив!
Знайшлася Мотря, вже в своїм покої
Опісля тих пригод відпочиває.
Зрадливця цього зачини в коморі
Та ранком одведи в каменоломню,
Кувалду дай – най камінь б'є довіку.
Біда рукам, як розумом каліка!
А ти, Лука, сю ніч постій на варті
Коло покою пані молоді,
Щоби чого поганого не стало!

(кидає золотий)

ЛУКА. *(ловить монету)*

Я Ваш до смерті, владарка ласкава!

(вклоняється, підштовхує Панаса до дверей, йдуть обоє)

Заходить ключниця Домка.

ДОМКА. *(вклоняється)*

Як ви допіру, матінко, воліли

Оглянула Матрону повитуха

Уважно, у присутності моїй. *(мовчки дивиться на господиню)*

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(гучно, стривожено)*

То що? Кажі! Як мумія не стій!

ДОМКА. *(посміхається, тихо каже)*

Незаймана Матрононька та чиста,

Як діамантове її намисто!

ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА. *(дає Домці кілька золотих монет)*

За добру звістку нагорода це, ключнице,

Та ось тобі надалі мій наказ:

Віднині, Домко, будеш коло Мотрі,

Доки вона не піде під вінець

З достойним та шляхетним чоловіком.

Віднині станеш, Домко, її тінню,

І вдень, і в ніч була щоб на очах,

Щоби біда не скоїлась із нею!

То йди вже, Домко!

ДОМКА. *(вклоняється)* Прислужуся Вам! *(йде)*

Картина 16

Місяць потому. Велика зала у палаці гетьмана.

Мазепа сидить за столом, димить люлькою.

МАЗЕПА.

Вже місяць майже промайнув

З тої сумної та лихої ночі,

Що забрала Матрононьку мою!

Не зміг я нашого кохання захистити,

Як низький боягуз прогнав лебідку,

Що у мене шукала порятунку...

О, щастя моє, сонечко останнє,

Що в мороці зігріло мою старість!

(бере аркуш паперу, гусяче перо, пише.

Пауза. Запалює люльку, димить. Знову пише, перечитує вголос)

Матрононько, троянда мого серця,
 Я Вашій милості поклін мій віддаю,
 Любенько моє чисте, моє щастя!
 Томить мене весь час болючий сором,
 Що я вчинив, як дурень доброчесний,
 Та не пристав на небезпечний шлях,
 Рятуючи кохання наше чисте.
 Рушений жалем й каяттям, клянуся
 Я Вашій милості у вірності навіки!
 З чолом пониклим кланяюся Вам,
 По щирому служу Вам! Та прошу
 Прощення Вашого та Вашої любові,
 Журюся, що Ви маєте зазле
 На мене за отой ганебний вчинок.
 Ганебно, дійсно, я вчинив. Але
 По іншому – кмітуєм тее разом –
 Вчинити тої ночі не могли!
 Бо як би Ви лишилися у мене,
 То по всім світі знявся б розголос,
 Що уночі я викрав Кочубеїв
 Дитя невинне, донечку Матрону,
 Та гвалтом як підложницю держу.
 Якби тоді затримав Вашу милість
 Я при собі, не втримався би я
 Та й Ви так само. Мусили би ми,
 Подружжям жити в смертному гріху,
 Прокляття Боже й не благословення
 Накликавши на себе дійством тим.
 Матрононько, небесна моя радість,
 Цілую тебе всю, молюсь на тебе!
 Тож, напиши у відповідь хоч слово,
 Одне хоч слово про своє кохання!
 Іван Мазепа,
 Раб повік слухняний!
(запечатує листа у пакет, дзвонить у дзвін)
 Карпо!
 Карпо!
(нетерпляче)
 Докликатись тебе на можна!

Заходить Карпо.

КАРПО. *(вклоняється)*

До Ваших послуг, пане мій Вельможний!

МАЗЕПА. *(дає йому пакет з листом)*

Оцей пакет, джура мій вправний,

Матроні, пані молодій,

Доньці шляхетних Кочубеїв,

Віддати треба потаємно

Та повідомити їй чемно,

Що гетьман відповідь чекає.

Служниця Пріська є у пані...

КАРПО.

Та Пріська, пане, у засланні,

Та вже у панночки не служить.

Та є у мене у крамниці

Німкенья-любка, що служниця,

Та крам німецький до покою

Матрони, пані молоді,

Приносить майже кожен день:

Солодощі, парфуми, сукні,

Взуття дівоче, те та се...

Й пакет цей хутко віднесе.

МАЗЕПА.

Важливо дуже, щоб таємно

То зроблено було й напевно!

КАРПО. *(хвалькувато)*

Все що скажу, то Хельга й зробить,

Бо я їй дуже до вподоби!

МАЗЕПА. *(дає йому золотий)*

То йди, козаче, не барись,

З листом від пані повернись!

Карпо вклоняється, йде.

Картина 17

Три дні потому. Таж зала у палаці гетьмана. За столом Мазепа. Пише, димить люлькою. Замислюється.

МАЗЕПА.

О Боже правий, що робити!?

Коли посланці хижого Петра

Селянство й безземельних козаків

В кріпацтво обертають. Українські

Квітучі та родючі землі

Невпинно роблять власністю своєю...
 Свавільля навкруги вельмож Петрових,
 Та зрадників з козацької старшини!
 Заброди нищать вольності козацькі,
 Старшин шановних на російську знать
 Мінняють за вказівками Петра.
 Гетьманську Україну мріють знищити,
 Перетворить в губернії московські.

Заходить Карпо, вклоняється.

КАРПО. *(кладає пакета на стіл)*
 Вам лист, мій Гетьмане Вельможний!
 МАЗЕПА. Тримай, козаче, нагороду! *(дає Карпу золотий)*

Карпо вклоняється, йде. Мазепа розгортає листа.

МАЗЕПА. *(читає уголос)*
 Мої вітання, Гетьмане Величний!
 Ви про кохання сповіщаєте своє,
 Клянетеся у вірності. Та серце
 Моє залякло у льоду від тої ночі,
 Коли любов мою Ви розтоптали,
 Відмовившись від мене. Та мені
 Лишилось лиш оплакувати щастя,
 Що не збулось. Та певне, й не було б!
 Якби кохали справді Ви, тоді
 Ніщо й ніколи б Вас не зупинило,
 Бо Ви Владар могутніший за всіх!
 Була лиш цяцькою Матрононька для Вас.
 Прощати Вас нема за що: кохання
 Не зраджували Ви, бо й не було його
 У серці вашому ніколи. Лише
 Великий Гетьман сивину потішив.
 Та проміняв мене на булаву!
 Тож прощайте!
 Та забудьте Мотрю,
 Що побивається у тузі нескінченній...
 Довіку це!

(на обличчі гетьмана сум, розпач; встає, ходить по залі, палить люльку, говорить)

Від Бога наречена
 Матрононька мені! Та глум людський,

Підлота, заздрість, жадібність й розпуста,
 Що найбридкіші вияви буття,
 Здмухнули нас у прірву лиха,
 Знівечивши кохання і життя...
 (йде)

Картина 18

*Липень 1708 року. Село Борщагівка під Білою Церквою.
 Величний палац Мазепи; поряд Військовий табір гетьмана. Ніч.
 Козацькі курені, багаття. Ходять вартові.*

З темряви з'являється бліде обличчя Автора.

АВТОР.

Палким бажанням гетьмана Мазепи,
 Та сенсом усього його життя
 Було об'єднання українських земель:
 То Слобожанщину й Правобережжя,
 Та Україну Ханську й Запоріжжя,
 У складі незалежної Держави
 З козацьким устроєм
 Та Гетьманським началом.
 Почати збройну боротьбу
 З Московою у той час,
 То була справа прикра й безнадійна,
 Приречена на розпач та поразку.
 Тож виборов Гетьман, державник мудрий,
 Для України автономію тоді
 В протектораті руського царя.
 Гетьманщина та вольності козацькі,
 Та війська Запорізького устрій
 Збережені були. Але, як завжди,
 З Москвою Договір не вартий навіть
 Паперу, де обіцянки царя.
 Невдовзі, видає Петро Указ:
 "Про приєднання Києва та інших міст Черкаських
 До відомств Білгородського розряду,
 Та перетворення на Київську губернію
 У складі Російської імперії" Тоді,
 Відчувши гнів неутолений, лютий
 Між козаків, селян та городян,
 Союзників Мазепа став шукати
 Для спільної із ними боротьби

Проти московського царя Петра.
 До Швеції нагально він відправив
 Джуру Карпа з листами Королю.
 Невдовзі до Мазепи у Батурин
 Посол таємний з Швеції прибув,
 Що сповістив про намір Короля
 Прийти з великим військом в Україну,
 Щоб нищити російських ворогів
 Разом із військом славного Мазепи.

У жовтні тисяча сімсот восьмого року
 Іван Мазепа, гетьман України
 Та Карл Дванадцятий, що Швеції Король,
 Союзний Договір таємно підписали
 Про спільну дії у війні Північній
 Проти російського царя Петра,
 Згідно якого Україна
 Обох сторін величного Дніпра
 Із Військом Запорізьким та народом
 Отримує на віки-вічні волю
 Від будь-яких нещирих зазіхань.
 Кордонів цілісність, та вільностей усіх.
 Законів, прав та привілеїв
 Дотримуватися всім державам,
 Щоб Україна на віки
 Користувалася тим правом.

Тож, автономія у складі
 Московського зажерливого царства,
 То є довічне рабство й зубожіння...
 Москва козацьку вільну Україну
 В тяжку неволю нагло забирає!

Переконавшись в намірах Петра,
 Мазепа зрозумів, що час настав
 Повстати на рішучу боротьбу:
 Мета кінцева – звільнення навіки
 Гетьманської всієї України
 Від хижого північного сусіда.
 Та першим із козацької старшини,
 Кому Мазепа сповістив про намір
 Почати збройну боротьбу за волю,
 Був Кочубей, суддя козацький, кум,
 Та незабутньої Матрони батько,

Що разом із дружиною своєю
 Безжалісно коханих розлучив.
 Та Кочубей був знаний та впливовий
 Серед старшин й козацької спільноти,
 Та (впевнений Мазепа щиро),
 Що був він України патріотом.
 Дізнавшись про початок боротьби,
 Суддя запевнив Гетьмана, що він
 Віддасть всі сили, навіть і життя
 У герці за свободу України.
 Але, насправді, заздрісний суддя
 Бажав одного: скинути Мазепу
 Перехопити булаву та владу,
 Та володіти, ще й одноосібно,
 Козацькою державною казною.

Тож, Кочубей московському царю
 Доноси пише на свого Гетьмана.
 Та цар Петро знаходиться в омані...
 Мазепа, дипломат гнучкий, державник,
 Як треба, то й хитрун тонкий, запевнив
 У вірності московського владика.
 Тож, цар вважав Мазепу другом близьким,
 Соратником довіку. Й звинуватив
 У хибному доносі Кочубея.
 Упевнений у правоті своїй,
 Той їде до Петра у Вітебск, де
 Похідна канцелярія царя.
 Його схопили, піддали тортурам. Потім,
 З наказом царським "Стратити!" відвезли
 Під Білу Церкву у військовий табір
 До гетьмана величного Мазепи.
 Там, у вогкій підземній буцегарні,
 Закутий у кайдани Кочубей
 Чекав на смерть ганебну та неправу.

Автор зникає у темряві.

Картина 19.

15 липня 1708 року. Військовий табір Мазепи. Камера у підземній тюрмі. Високо, коло стелі віконце через яке ледь світить місячне проміння. На кам'яній підлозі сидить Кочубей. На його руках, босих ногах та шиї залізні кайдани з ціпами.

КОЧУБЕЙ. *(відкриває очі)*
 Боже правий! За що ж мені
 Оці страждання, та ганьба безчестя?
 Багато років ревно слугував
 Я Війську Запорізькому суддею,
 Мазепі та Московському царю.
 Робив усе, щоби міцніша стала
 Гетьманська Наддніпрянська Україна
 Під захистом потужної Москви.
 Коли дізнався, що готує зраду
 Мазепа із старшиною своєю,
 То доповів негайно соверену,
 Вчинити то по іншому не міг,
 Бо Богом присягався я на вірність
 Царю Петру! Та й маю це за щирість!?
(підіймає руки з кайданами, гучно дзвенить ціпами)
 Цар не повірив вірному холопу,
 У хибному доносі звинуватив,
 На смерть неправу хутко засудив.
 Мазепу, змія хитрого, пригрів
 У себе коло серця наче брата...
(Чути брязкіт ключів, двері відчиняються)
 Напевне, то за мною...
 Час до ката!

У камеру заходить Мазепа з охоронцем. Той ставить на підлогу вогняний факел, йде.

МАЗЕПА. *(підходить до Кочубея майже впритул)*
 Вітаю куме! Якщо Ви не проти,
 Я коло Вас присяду на підлогу.
(сідає поряд),
 Даруйте, кум Василь, що Вас обтяжив,
 Та справа в мене, ще й нагальна дуже.
(дістає з кишені жупана люльку, розпалює, простягає Кочубею)
 Це Ваша люлька, куме?
 КОЧУБЕЙ. *(здивовано)*
 Так, моя! *(жадібно затулює, пускає кільця диму)*
 Та звідки моя люлька та й у Вас?
 МАЗЕПА. *(також запалює люльку)*
 Приніс сьогодні вранці дід Панас.
 КОЧУБЕЙ. *(сумно дивиться вгору, на віконце)*

Служник мій вірний, що в моїм дитинстві,
 Мені за дядька вірного служив.
 Ходив у молодість зі мною у походи
 У степ ногайський та у Кримське царство.
 Й не раз від смерті лютої мене
 Та від полону вміло рятував.

(підхоплюється на ноги, гучно дзвенить кайданами, суворо до Мазепи)

До діла, куме! То кажіть,
 Навіщо завітали ви до мене?
 МАЗЕПА. *(також підіймається)*
 До діла, то до діла, куме! Вчора
 Прибув барон Шафіров від Петра.
 Привіз таємний радник цей Наказ
 Вас стратити сьогодні. За годину
 Ви сповідатись будете. Й на плаху...
 КОЧУБЕЙ. *(на обличчі спокій, облегшення)*

Що буде, куме, того не минути...
 Та зрозуміти я ніяк не можу,
 До чого Ви зробили цей візит,
 Та в чому Ваша та нагальна справа?
 МАЗЕПА.

У тому справа, куме, що царя
 Умовити ПОМИЛУВАТИ! Вас
 Напевно зможу я. Та при одній умові!
 КОЧУБЕЙ. Якій?

МАЗЕПА. Даєте слово!
 Клянеться на Євангелії, куме,
 Що відрікається навіки від Москви,
 Та будете зі мною в боротьбі
 За України волю та Державність.
 Й не пожалієте ні крові, ні життя
 У герці проти хижого Петра.
 КОЧУБЕЙ. *(суворо дивиться на Мазепу)*

Не лячно, гетьмане, що я,
 Вам давши слово, донесу Петру
 Про вашу зраду, тай повірить він?
 МАЗЕПА.

Не лячно, куме! Божий син ви щирий,
 Та клятви на Євангелії Божій
 Не зрадите. Чи, брате, це не так?

КОЧУБЕЙ. *(довго мовчить, на його обличчі сліди внутрішньої боротьби; суворо дивиться на Мазепу)*
 Святої клятви, куме, я не зраджу,

Навіть, щоб смерті злої не прийняти.
 МАЗЕПА. *(дістає із кишені жупана Євангеліє)*
 Я радий, куме, це від Вас пізнати!
 Клянїться Волю Неньки боронити,
 Клянїться битись за її Свободу,
 Не жалкувати крові та життя!
 КОЧУБЕЙ. *(усміхається)*
 Мене не зрозуміли! Каяття
 Від мене не почуєте, гетьмане.
 Не вірю вам, ненавиджу до болю!
 Жадав вам смерті й булаву прибрати
 Усі роки, що коло вас служив.
 Петру я присягав на вірність! Вірним
 До смерті буду, що прийде сьогодні.
 Неправа смерть! Але вона достане
 Невдовзі й вас, ненависний гетьмане.
(відвертається, лягає на підлогу)
 МАЗЕПА. *(низько вклоняється Кочубею)*
 Прощайте, куме Василю Леонтійовичу!
 Чи маєте останні побажання?
 КОЧУБЕЙ. *(підіймає голову)*

Скажіть, Іване Степановичу, мої рідні повинні бути на страті?

МАЗЕПА. Так, Василю Леонтійовичу, згідно положення, сім'я засудженого до страти злочинця обов'язкова присутня на виконанні вироку.

КОЧУБЕЙ. Два останніх прохання до Вас, величний гетьмане: перше – позбавте цього обов'язку мою дружину та моїх дітей, друге – хочу, щоб стратили мене, як заведено в козаків, козацьким мечем, а не сокирою, як страчують убивць та зрадників.

МАЗЕПА. Обіцяю, куме – ваша сім'я не буде на страті, а Вас стратять козацьким мечем.

КОЧУБЕЙ. Присягніться!

МАЗЕПА. Присягаюсь!

КОЧУБЕЙ. Дякую! *(відвертається до стіни)*

Двері відчиняються, заходить отець Онуфрій.

Картина 20

Той же день. Там же. Полудень. Липнева спека. Майдан коло військового табору гетьмана Мазепи. Посеред майдану округлий кам'яний майданчик. Поряд дебелий кат з довгим гострим мечем. Неподалік стіл, за яким таємний радник Шафіров, гетьман

Мазепа, отець Онуфрій, писар. Навкруги козаки, старшини, селяни, німці з крамниць. Де-не-де козаки на конях. Гомін. Натоп розступається. Охоронники ведуть засуджених. Спереду, ледь переставляючи ноги в кайданах, йде Кочубей, за ним – його родич та спільник у доносах полтавський полковник Іскра. Засуджені стають коло смертного кам'яного круга. Приходить коваль з інструментом, знімає із засуджених кайдани. Писар встає, дзвонить у дзвін. Настає тиша.

Зі столу встає Шафіров.

ШАФІРОВ. *(читає)*

Указ! Ми, царь всея Руси, Малороссии-Украины, новых Балтийских земель, Сибирских владений и прочее, и прочее, выслушав материалы дознания по ложному доносу Генерального судьи Войска Запорожского Кочубея на верного моего соратника и друга Гетьмана Малороссии-Украины обеих сторон Днепра Мазепы Ивана Степановича, указываем:

1. Лишить оного Кочубея и его сообщника Искру всех чинов и званий, привилегий, земель и прочего имущества.
2. Приговорить обеих к смертной казни путем отсечения головы от туловища.
3. Семьи оных злодеев отправить принудительно в наши Сибирские земли сроком на десять лет.
4. Приговор привести в исполнение немедленно после оглашения Указа.

По сим, царь Петр I
3 июля 1708 году

До засуджених підходить отець Онуфрій з двома молодими ченцями. Ті допомагають Мазепі та Іскрі перевдягнутися у довгі білі сорочки.

ОТЕЦЬ ОНУФРІЙ. *(хрестить Кочубея)* Відпускаю тобі, сину Божий, гріхи вільні та не вільні. Амінь! *(Кочубей цілує хреста, хреститься)*

КОЧУБЕЙ. Помоліться за душу мою, святий отче!

ОТЕЦЬ ОНУФРІЙ. Амінь! *(хрестить смертника)*

До Кочубея підходить Кат.

КАТ. Прошу, пане! *(проводжає засудженого у центр кам'яного кола)* Станьте, пане, на коліна.

До Кочубея підходить помічник Ката – молодий хлопчина – пропонує зав'язати очі чорною хустиною. Той відмовляється. Помічник йде. Кочубей спокійно дивиться на Ката, хреститься, опускає руки. Кат змахує мечем, голова страченого падає на камінне коло, з пересіченої шиї, фарбуючи білу сорочку у червоний колір, б'є фонтан крові. Тіло кілька раз здригується, потім завмирає. Помічники ката несуть тіло до воза з двома трунами.

Кат підходить до Іскри.

КАТ. Прошу й Вас, пане!

ІСКРА. *(блідий як вапно)*

Будь ласка, шановний! (йде до середини кола, стає на коліна, відмовляється від пов'язки на очі, хреститься.)

Кат змахує мечем.

ЗАВІСА

ДІЯ ДРУГА

Кінець червня 1709 року. Частина поля битви під Полтавою – чути постріли, вибухи, сурми, барабанний бій.

Картина 1

З темряви з'являється обличчя Автора.

АВТОР.

Майже через рік після страти Кочубея Мазепа з вірними йому козацькими полками з'єднався з військом короля Швеції Карлом ХІІ, який прибув під Полтаву, щоб разом із гетьманом Мазепою розбити військо царя Петра І та повернути собі захоплені Петром шведські землі на Балтійському морі та річці Неві. Саме тоді Мазепа вперше відкрито, із зброєю у руках виступив проти колонізації України московією.

Вирішальна битва між Союзними військами України й Швеції та військом Петра-І відбулася під Полтавою 27 червня 1709 року. Основні частини шведської армії заблукали у тумані та вчасно не завдали удару по російській кінноті. У цій битві перемогли війська Петра І.

Автор зникає у темряві.

Картина 2

З темряви з'являються Мазепа, полковник Козій, кілька шведських солдатів, що несуть ноші з пораненим королем Швеції Карлом ХІІ. Полковник Набока, кілька козацьких старшин, козаків, шведських офіцерів та солдатів вибігають з темряви згодом. Чути постріли, вибухи, сурми, барабани, крики людей.

КОЗІЙ.

Гетьмане мій,
Відважно б'ють козаки московітів,
І шведи теж хоробрі вояки!
Але наш порох відсирів в тумані,
Гармати вже розбиті майже всі.
Вмирають люди та не відступають,
Все менше й менше на редутах нас,
А московітів, як щурів весною,
Що із затоплених рятуються ланів:
Все пруть та пруть з усіх сторін...
Вбиваємо поганих – знову йдуть,
По мертвих по своїх невпинно лізуть...
Стікають кров'ю козаки та шведи,
І коні теж поранені чи вбиті.
До горизонту видно московітів
Кінноти налаштовані ряди.

З темряви вибігає полковник Набока.

НАБОКА.

Кіннота московітів порубала
Залогу шведську й наших козаків.
Вже брязкіт бою чути та усюди
Їх тисячі з туману наступають
Супроти наших зраних полків,
Та щохвилини з'являться вже тут...
Поразка це, панове!

З темряви вибігає Карпо.

КАРПО.

Знайшов, панове, коней я й карету!

МАЗЕПА. *(шведським офіцерам)*
 Беріть негайно ноші з королем,
 Та йдіть галопом на південний Захід,
 В Молдову, до Османських володінь.
 А ми прикриємо відхід ваш від погоні.
 Мерщій рятуйте, короля, панове.
(до козаків)

Зайняти оборону, козаки!
 КАРЛ-Х11. *(до Мазепи)*
 Величний Гетьман, друже давній мій,
 Відвага Ваша й доброчесність гідна
 Бентежать душу! Та війна жорстока
 Найвірогідніше згубила вже мене,
 Й життя моє ніщо вже не врятує:
 Поранення моє та втрата крові
 Вже серце й мозок смертю холодять.
 Залишусь з Вами я, щоб до кінця
 Союзний Договір держати нині,
 Та боронити з Вами Україну
 Від хижого московського царя,
 Що мої землі Прибалтійські захопив.
 Бо зупинить його я не зумів,
 То ж смерть знайду
 В останнім герці з ним!

З темряви вибігає закривавлений козачій Сотник.

СОТНИК.
 Гетьмане мій, живих нема – всі полягли.
 Поранені захоплені в полон та підло вбиті...
 Сюди кіннота царська поспішає...
 Їх тисячі – тож, рятуватись треба,
 Бо кіньми всіх потопчуть...
 Та й по всьому!
 МАЗЕПА. *(гучно)*
 Беремо ноші з королем та зброю!
 Веди, Карпо, до коней!
 Всі за мною!

Зникають у темряві.

Картина 2

З темряви з'являється Карпо – його обличчя у крові, в руці закривавлена шабля; дивиться у залу, говорить.

КАРПО.

Шановне панство, козаків нащадки!
 Ми верхи йшли галопом, а за нами
 Кіннота ворога гналася безупинно.
 Та стримувала відступ наш карета
 З пораненим Союзним королем...
 Свідомість Карл Дванадцятий вже втратив,
 Стогнав та марив в лихоманці гучно,
 Та на смертельний визивав двобій
 Російського царя Петра.
 Вже чутно було тупіт вражих коней
 З туману. То – ось-ось наздоженуть!
 Мазепа наказав козачій сотні,
 Що вирвалась з ворожої облоги,
 Іти вперед! А нам у ліс звернуть.
 Карета з королем, солдати шведські,
 Мазепа, два полковники та я
 Укрилися за лісом. У тумані
 Побачили хрести монастиря.
 На розвідку послав мене Мазепа...
 На брамі дзвін з мотузкою висить.
 На подзвін мій
 З віконця, що на хвіртці,
 Мене питає молода чорниця: –
 – Що привело до храму, Божий син?
 Дізнавшись, що козаки ми та з нами
 Поранений із Швеції король,
 Чорниці хутко відчинили браму
 Та я на перемовини зайшов.
 На подзвін вийшла Мати Ігуменя
 Христина. Боже, святий, та невже!?
 Була то Мотря, Гетьмана кохана...
 Воістину, Господь нас береже!
 Свята обитель нам дала притулок...
 Ігуменя Христина лише раз
 Святим хрестом Мазепу освятила
 Та більше не виходила до нас...
 За десять днів Король на ноги став
 Від зілля та напоїв монастирських.
 Та й ми усі до дальнього походу
 Набрались сил. Мазепа передав

Чорницею прохання Ігумені
 Побачитись із нею на прощання.
 Вона не вийшла. Тільки хрест
 Натільний золотий, та освячений
 Передала йому на оберіг.
 Був довгий, небезпечний шлях в Молдову,
 Османської Імперії що край.

Коло Бендер, у Варниці-селі,
 Тужив Мазепа у гіркім вигнанні
 За тим, задля чого на світі жив:
 За Україною, яку не захистив,
 Та Мотрею, чиє згубив кохання.
 У вересні, самотній, на чужині
 Помер Гетьман.
 Останні ці слова почули зорі:
 Воля Україні!
 Матрононько...

УПАЛА БУЛАВА...

Карпо зникає у темряві.

З темряви з'являється постать Автора.

АВТОР.
 У мороці блукаючі віків,
 Дві половинки серця просять щастя
 Що Господь Бог
 Дає лише на двох...
 Та браму часу їм не відчинити...

***Гетьман Мазепа й Мотря Кочубей...
 Трагічніше нема кохання в світі!***

Лунає пісня:

То над кручами над степом
 Кінь підковами дзвенить,
 На тому коні Мазепа
 До Батурина летить,
 Де Гетьманська столиця,
 Та козацькі курені,

Де дівчина білолиця
Виглядає у п'їтьмі...
Через морок часу лине,
Та крізь грїм лунає ледь: –
Браття, Воля Україні,
Тїльки Воля, або смерть!
То над кручами, над степом
На конї летить Мазепа...

АВТОР. Збройний виступ гетьмана Мазепа проти московського поневолення був ПЕРШИМ потужним ПОДЗВОНОМ СВОБОДИ, який започаткував визвольну боротьбу на теренах нашої Держави. Ця боротьба триває й сьогодні – у 2014 році почалася хижа московська навала на Незалежну Україну.

Лунає Гїмн України...

ЗАВІСА